

2 CORINTIOS

San Pablopka K'art'a T'ëepema P'äda

Corinto P'uurudepema

Ijääpataarämaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'äji. Na k'art'a p'äk'äri Corintodepema ijääpataarämaa, Macedonia eujäde baji. Na k'art'a p'äji k'awaak'äri Corintodepema ijääpataarä t'äide pedee k'achia jaradap'edaa iru äpîte. K'iräpapi bi ichi Cristopa jirit'erada mäik'aapa k'ïra jïp'a nipada ära t'äide jaratee nipak'äri. Awaraa k'art'a p'äda k'äyaara, na k'art'ade Pablopka jïp'a jara bi ichi t'äridepai k'ïsia iru bada.

Naapiara jara bi ichi chupiria nïbada, Cristopa ooda eperäärä k'aripait'ee jarateepari k'aurepa (cap. 1.1-11). Jara bi sääp'eda audú itria pedee p'äji äramaa (caps. 1.12-2.4); ïrá säga o-ña bi äradepemapa ne-inaa k'achia oopata oo amaada perä mäik'aapa iru ūraadak'a oodap'edaa perä (cap. 2.5-17). Jara bi Ak'õrepa ūraa chiwidi jara pëida Cristo k'ap'ia pari (caps. 3.1-4.6); sääp'eda ijääpataaräpa waaweedaik'araa bi piudait'ee (caps. 4.7-5.10); säga Ak'õrepa ichi t'äri auk'a bïpari ijääpataarä t'äri ome (caps. 5.11-6.13) mäik'aapa Corinto p'uurudepemaaräpa ijäädadap'edaa (caps. 6.14-7.16). Ma Corintodepema ijääpataarä nepirade p'anadak'äri, k'ïsiada-e pají awaraa ijääpataarä k'aripadait'ee. Maperä Pablopka jara bi p'arat'a p'e atadamerä tee pëidait'ee Judeadepema chupiria beerämaa (caps. 8-9). Ma eere Pablopka p'anau

bí ichi imiateedap'edaarã. Jara bí sãga Cristopa ichi jirit'eraji mäik'aapa sãap'eda Corintodepema ijãapataarãpa iru ūraa ūridaipia bí, ãchi t'äidepema seewa jarateepataarã ūridai k'äyaara (caps. 10.1-13.10). T'ëepai jara bí ichia k'inia bí ãra k'äiwee, chik'inia p'anapataadamerã (cap. 13.11-14).

Salude pëida

¹ Mi, Pablopna k'art'a p'ã pëiru Jesucristode ijãapataarãmaa, Corinto p'uurude p'ani mäik'aapa jõma Acaya eujäde p'ani. Tachi ñpema Cristo k'aurepa, Timoteopa ichiaba salude pëiru parãmaa. Tachi Ak'orepa k'inia bada perã, mi jirit'eraji Jesucristopa mi pëimerã jarateede ichia oopi k'inia bí eperãarãmaa.

² Mapa mia k'inia bí Tachi Ak'orepa Tachi Waibia Jesucristo ome parã pia ak'i p'anadamerã. Mágá parã k'äiwee p'anapataadait'ee.

Tachi Ak'orepa Cristode ijãapataarã k'aripapari

³ jwãara, Tachi Ak'ore, Tachi Waibia Jesucristo Ak'ore, jõmaarã k'äyaara waibiara bí! Ichia tachi chupiria k'awaapari mäik'aapa ichiata tachi t'äri o-ñapipari.

⁴ Mágá oopari tai jarateepataarãmaa, chupiria jõnide. Ichia tai mágá k'aripapari, taipa, jõdee, awaraarã auk'a k'aripadamerã ãra chupiria jõnadak'äri.

⁵ Eperãarã ūk'uruurãpa Cristo k'iraunuamaa iru p'anajida irua jarada k'aurepa. Mágá ñrá awaraarãpa tai auk'a k'iraunuamaa iru p'ani taipa jarateepata k'aurepa. Mamïda Cristopa tai

k'aripapari choodamerā. Waapiara āchia tai māga iru p'anī pīrā, waapiara Cristopa tai t'āri o-īapiit'ee.

⁶ Wāara, chupiria jōneeruta pijida Cristopa jarada jarateepata k'aurepa parāmaa, tai o-īa p'anī. Tai māgá p'anadai ma jarateepata k'aurepa parā o k'achiadeepa uchiadap'edaa perā. Ma awara Tachi Ak'ōrepa tai t'āri o-īapi bīk'a chupiria jōnide, auk'a parā t'āri o-īapiit'ee parā auk'a chupiria jōneedak'āri. Irua māga ooit'ee parāpa choodak'āri taipa choopatak'a.

⁷ Maperā taipa k'awa p'anī Tachi Ak'ōrepa tai k'aripaparik'a chupiria jōnide, parā auk'a k'aripait'ee māgá jōnadak'āri.

⁸ Ipemaarā, parāmaa mīa k'irāpapi k'inia bī mī chupiria nībada Ásia eujāde. Māga nībak'āri, perā choo-e paji. T'āri ma-āri nībaji.

⁹ Wāara, k'īsiaji madeepa chok'ai uchia-e pai. Mamīda īrá k'awa bī māga paji mīa ijāanaamerā michi k'īradoopa chupiria nībideepa uchiai. Jīp'a Tachi Ak'ōrépata uchiapii. Ichia māgá k'aripai ichi jōmaarā k'āyaara waibiarā bairā. ¡Irua aupaita piudap'edaarā chok'ai p'irabaipipari!

¹⁰ Wāara, mī piudak'a baji. Mamīda Ak'ōrepa mī k'aripa ataji madeepa. Mapa mīa k'awa bī waya māgadaru pīrā, waya mī k'aripait'ee, mī k'ōp'āyoorā jida auk'a.

¹¹ Parāpa ichiaba tai k'aripadai, it'aa t'īruta pīrā tai pari. Māga ooruta pīrā, chok'araarāpa o-īa gracias jaradait'ee Tachi Ak'ōremaa, unudak'āri irua ne-inaa pia ooru tai k'aripait'ee parāpa it'aa t'īpata k'aurepa.

Pablo p'oyaa wā-e pada Corinto pidaarā ak'ide

12 Parādepema ūk'uruurāpa jara p'anī taipa eperāarā k'ūra nipapata. Mamīda māga-e. Tai o-ña p'anī jōmaarā t'āide jaratee nipayak'āri, k'īra jīp'a nipapata perā. Māgā nipayajida parā t'āide. Audua nipayak'aa paji parāpa k'īsiadamerā tai k'īsia k'awaara p'anī awaraarā k'āyaara. Māgā-e. Parā t'āide t'āri pia p'anapachida, Tachi Ak'ōrepa tai k'aripa bada perā. Māgā ooji ichia tai k'inia iru bapari perā.

13 Taipa parāmaa k'art'a p'ā pēidak'āri, jīp'a p'āpata taipa jara k'inia p'anī aupai. Māgā p'āpata parāpa tai k'art'a leedamerā māik'aapa pia k'awaadamerā jōmaweda aide jara bi.

14 Wāara parādepema ūk'uruurāpa māga k'awapata. Mamīda mia k'inia bi parā jōmaarāpa k'awa k'inia p'anadamerā taipa oopata māik'aapa jarateepata. Māgā Tachi Waibia Jesús waya chek'āri, tachi jōma o-ña p'anadait'ee iru k'īrapite. Tai o-ña p'anadait'ee parāpa taipa jarateeda ijāadap'edaa perā. Jōdee parā o-ña p'anadait'ee tai it'aideepa ūridap'edaa perā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee.

15 Mia k'īsiaji parāpa pedeejida taipa k'art'a p'ā pēidak'edaa māik'aapa ijāajida wāara Cristopa tai pēiji jarateedamerā irua oopi k'inia bi eperāarāmaa. Mapa wāit'ee paji parā ak'ide. Wāda omé wāit'ee paji parā o-ña p'anadamerā mi unudak'āri.

16 Naapiara Macedonia eujādee wāk'āri, mi parāmāi wiibaiit'ee paji māik'aapa waya āpitē chek'āri, auk'a parāmaa p'asianait'ee paji. Ma t'ēe wādade parāpa mi k'aripak'ajida Judea eujādee wāit'ee.

17 Mamīda parāpa k'awa p'anī mi parāmaa wā-e paji. ¿Mapa parā t'āidepema ūk'uruurāpa jara p'anī-ek'ā mi t'āri auk'a bi-e parā ome? ¿K'īisia p'anī-ek'ā michia oo k'iniata oopari awaraarāpa oopatak'a? ¡Mia māga ook'aapi!

18 Tachi Ak'ōrépata k'awa bi tai jarateepataarā māgá p'anadak'aa. Ichiaba māgá jarateedak'aa, jarateedak'āri iru Warra, Jesucristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Jíp'a taimaa jarateepata irua jarapi bīk'a. Tachi Ak'ōrepa ichita oopari ichia jara bīk'a. Māga oopata tai jida ichiaba, ichideerā perā.

19 Parā t'āide Silvano, Timoteo mi ome jarateedak'āri Jesucristo Tachi Ak'ōre Warra, tai k'īsiadoopapai jarateedak'aa paji. Jíp'a jarateepachida Tachi Ak'ōrepa taimaa jarapidak'a. Jesucristo māgá bapachi. Ichita ooji ichi ak'ōrepa jaradak'a.

20 Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa jaraji Jesucristopa ooit'ee bada. Māga jaraji Cristo t'oi naaweda. Māpai iru t'op'eda, wāara ooji jōmaweda Ak'ōrepa jaradak'a. Maperā k'awa p'anī Cristo wāara Tachi Waibia. Māgá Cristode ijāapata perā, tachia "Amén" apata Tachi Ak'ōre Ūraa ūridak'āri.

21 Tachi Ak'ōrépata tai Cristode ijāapipari, parā jida auk'a. Ichiata tachi jīrit'eraji ichideerā pa-piit'ee.

22 Tachia k'awaadamerā wāara ichideerā p'anī, ichia tauchaa pik'a biji tachi t'āride. Ichi Jaure pēiji tachi ijāapataarā ome bapariimerā. Māga ook'āri, tachimaa ak'ipiji ichia wāara tachi pia ak'iit'ee māik'aapa t'ēepai teeit'ee jōmaweda ichia k'īisia iru bi tachi-it'ee.

Pablopá jarada sāap'eda wā-e paji Corintode-pema ijāapataarā ak'ide

23 Ak'ore k'írapite mia jara k'inia bi sāap'edata wā-e paji parā ak'ide. Tachi Ak'órepa k'awa bi michi t'āride iru bi māik'aapa mi miapii seewa jararu pírā. Mi waa wā-e paji Corinto p'uurudee parā itriade, parā t'āri p'uapiamaapa.

24 Tai, chi jarateepataarāpa, parāmaa ijāapi k'iniada-e taipa k'inia p'anik'a. Parāpa auk'a Cristode ijāapata. Iruata parāmaa ichia k'inia bik'a oopii. Taipa jōdee parā k'aripa k'inia p'ani waapiara ijāapataadamerā māik'aapa t'āri o-ña p'anapataadamerā.

2

1 Naaweda mi parā ak'ide wāk'āri, parā t'āri p'uapiji. Maperā waya wāit'ee pak'āri, nāga k'īisiaji: "Mi naapai waya wā-e āra t'āri p'uapide."

2 Mía parā t'āri p'uapiro pírā, parādepema apida wē-e pai mi t'āri o-ñapiit'ee.

3 Mapa wāi k'āyaara, k'art'a p'ā pēiji parāpa aide jara bi ūridamerā māik'aapa oodamerā mia ūraadak'a. Mi parāmaa wāru pírā parāpa māga oodai naaweda, audupiara parā t'āri p'uapii. Waya unudak'āri, mia k'inia bi parāpa mi t'āri p'uapii k'āyaara, t'āri o-ñapidamerā. Mia nāga k'awa bi: mi t'āri o-ña bak'āri, parā jida māga p'ani.

4 Ma k'art'a p'āk'āri, michi t'āride k'īisia nībaji, parā māgá itriā k'inia-e pada perā. Jēedachi parā t'āri p'uapi k'inia-e bada perā. Ma k'art'a p'āk'āri, mia jīp'a ak'ipi k'inia baji parā audú k'inia iru bi.

Pablopá ūraada perdonaa k'awaadamerā

5 Wāara parā t'āidepemapa, k'achia oo k'iniapa, mi t'āri p'uapiji māik'aapa parā ūk'uru audupiara māgapiji. Ichia tachimaa māgá ooji mīda, mia iru waa imiatee k'inia-e.

6 Parā chok'araarāpa iru t'āri p'uapimaa p'ani, iru yiaraa iru p'anadairā. Jāgapapi. Waa māgá yiaraa iru p'anadaik'araa bi.

7 Ma k'āyaara, irua ooda perdonaadaipia bi māik'aapa t'āri o-īlapidaipia bi waya t'īumerā awaraa ijāapataarā ome. Parāpa māga ooda-e pīrā māik'aapa iru at'āri yiaraa iru p'anaruta pīrā, iru audupiara t'āri p'ua bai, Ak'ōrede ijāa-edarumaa.

8 Maperā īrá mia parāmaa enenee nībi ak'ipidamerā wāara iru k'inia iru p'ani.

9 Ma-it'ee ma k'art'a p'āji. K'inia baji irua ma k'achia oo amaamerā. Mamīda ma k'āyaara waapiara mia k'awa k'inia baji parāpa oodai wa ooda-e pai mia jaradak'a.

10 Parāpa ma eperāpa k'achia ooda perdonaa p'anik'a, mia pida perdonaa bi. Wāara, Cristopa k'awa bi abaapa mi ome nepira jīri baji pīrā, mia ma nepira perdonaaaji. Mia māga ooji parā waya t'āri o-īa p'anadamerā.

11 Tachi jōmaarāpa chīarapa k'achia ooda māgá perdonaaruta pīrā, Netuara Poro Waibia juade baaida-e pait'ee ne-inaa k'achia oo k'iniapa ma eperāmaa. Ma awara ma ne-inaa k'achia ooda k'aurepa netuara juade baai-e pait'ee, audú k'īsia p'ua nībairā. Tachia pia k'awa p'ani netuarapa oopari ichi juade baaidamerā.

12 Mia jaradak'a mi wā-e paji parā ak'ide. Ma k'āyaara Troas p'uurudee wāji jarateede. Mama nipak'āri, Tachi Waibiapa k'aripaji māpemaarāpa ūri k'inia p'anadamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee.

13 Mamīda, mama bide mi k'īsia nībeeji unu-e pada perā Tito, tachi īpema Cristo k'aurepa, mia pēida parā ak'ide. Iru parāmāiipa chep'eda, mama tai unudai'ee paji. Māgā unuda-e pada perā, mia Troadepemaarā atabēiji māik'aapa cheji Macedonia eujādee, nama Tito ome unui jīak'aapa.

Pablopajarada Titopa nepirida ūrip'eda

14 Taipa gracias jarapata Tachi Ak'ōremaa, iruata Netuara Poro Waibia p'oyaapari perā Cristo juapa. Maperāpi netuara apidaapa tai Cristodeerā p'oyaada-e pai. Māgā ichideerā perā irua tai k'aripapari jarateedamerā jōmaarā t'āide.

15 Ara k'era t'ūa aubaiparik'a ewat'aak'āri, māga pik'a tai ijāapataarā t'īmī wāpata jarateede Cristopa oopi k'inia bi eperāarāmaa. Tachi Ak'ōrepa unuk'āri taipa māga jarateemaa p'ani, o-īa beepari. Cristopa tai jarateepataarā pēipari jarateedamerā chi ūri k'inia p'anīrāmaa māik'aapa chi ūridaamaa p'anīrāmaa paara.

16 Taipa jarateepata mik'ia pik'a bi chi ūridaamaa p'anīrā-it'ee, ma k'aurepa āra atuadait'ee perā. Mamīda chi ūri k'inia p'anīrā-it'ee ne-inaa t'ūa baparik'a bi, ma jarateeda k'aurepa āra wādait'ee perā Ak'ōre truadee. Māga bita, k'aipa jarateeima chi ūri p'anīrāpa wāara k'awaadamerā Cristopa oopi k'inia bi eperāarāmaa?

17 Táipata māga jarateedai. Ma-it'ee Tachi Ak'õrepa tai jirit'eraji. Tai k'̄isiadoopa jarateedak'aa. Tachi Ak'õrepa ichi ūraa taimaa jarapipari. Tai nipayadak'aa awaraarāk'a. Āchi k'̄isiadoopa Ak'õre net'aa jaratee nipapata, eperāarāpa āchi pia ak'idaamerā māik'aapa āchimaa p'arat'a teedamerā. Taipa jōdee māga oodak'aa. Tachi Ak'õrepa tai ichita ak'ipari perā, k'̄ira jīp'a jarateepata irua oopi bik'a. Māgá jarateedai Cristo tai ome bapari perā.

3

Tachi Ak'õrepa ūraa chiwidi Pablomaa k'awapida

1 Mía jarak'āri tai k'̄ira jīp'a jarateepata, jara k'inia-e bi taita pipiara ak'idaipia bi awaraa jarateepataarā k'āyaara. Taipa k'art'a p'āda iididak'aa ijāapataarāpa parāmaa jara pēidamerā táipata pia jarateepata, jarateepataarā ūk'uruurāpa oopatak'a. Ichiaba iidida-e parāpa māgee k'art'a awaraa ijāapataarāmaa pēidamerā.

2 Awaraarāpa k'awa k'inia p'aní pirā tai wāara Jesucristopa pēida jarateede wa māga-e, āchia parā ijāapataarā ak'idaipia bi. Parā taipa k'art'a p'ādák'ata p'aní, Cristode ijāapata perā taipa jarateedap'edaa k'aurepa. Michi t'āride k'awa bi mia wāarata jara bi.

3 Jōmaarāpa k'awaadai Cristopa tai pēiji parā ak'idak'āri, sāga p'anapata Cristode ijāadak'āriipa. Awaraarāpa oo k'inia p'anapata Tachi Ak'õre ūraa māude p'ādade jara bik'a. Tachi Ak'õrepa k'inia-e bají mīda eperāarāpa ichita ijāadamerā ma ūraa Moisemaa p'āpidade, ūk'uru aīde at'āri ijāa p'aní.

Mamīda parā māga p'anadak'aa. Ma k'āyaara pipiara parāpa oo k'inia p'ani Cristopa oopi bīk'a, Tachi Ak'ōre Jaure parā t'āride bapari perā. Ma awara Ak'ōrepa māga ichita oopiit'ee, ichita bapari perā.

⁴ Taipa ak'idak'āri parāpa oomaa p'ani Cristopa oopi bīk'a, k'awa p'ani wāara Tachi Ak'ōrepa taimaa jarapi baji.

⁵ Tai k'īsiadoopa eperāarā p'oyaa Cristode ijāapidak'aa. Tachi Ak'ōrepapai māga ooi. Ichia aupaita tai k'aripapari iru ūraa pia jarateedamerā.

⁶ Ichia taimaa nāgī ūraa chiwidi k'awapiji. Cristopa p'ek'au k'achia oopataarā o k'achiadeepa k'aripa atai. Māga k'awapiji taipa jōmaarāmaa jarateenadamerā. Na ūraa chiwidi awara bi chi naawedapema ūraa k'āyaara. Eperāarāpa ma naawedapema ūraa p'ādade ijāaruta pīrā, atuadait'ee. Jōdee na ūraa chiwidide ijāaruta pīrā, Ak'ōre Jaurepa āchi Ak'ōre ode t'īpiit'ee.

Ūraa chiwidi piara bi naawedapema ūraa k'āyaara

⁷ K'īsiadáma nāgide. Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa māude p'āpiji Moisemaa. Na eujāde bi misa, Moisés Tachi Ak'ōre ome unuk'āri, Tachi Ak'ōre k'īra wāree iru ome beeji. Mapa Moisés waya chek'āri Israel pidaarāmaa, ārapa iru k'īra p'oyaa ak'idak'aa paji, audú īdaa bada perā. Māga baji mīda, taarā-e nīde ma īdaa wēpa wāji. Ak'ōrepa ichi k'īra wāree māgā āchimaa unupiji mīda, ma ūraa p'āda k'aurepa eperāarāpa k'awaa p'aneejida āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa atuadait'ee.

8 Ḧrá jõdee, ma k'āyaara pipiara Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pëida k'aurepa tachi ijāapataarāpa k'awapata Cristode ijāadak'āri, wādai Tachi Ak'ōre truadee. Māga k'awapata Ak'ōre Jaure k'aurepa, iru tachi ome bapari perā.

9 Māpai nāga jaradai. Pia baji Tachi Ak'ōrepa eperāarāmaa k'awapik'āri ichi ūraa p'āda, māgiide jaraji mīda āchi atuadait'ee p'ek'au k'achia oopata perā. Mamīda ma k'āyaara pipiara bī ichia ūraa chiwidi jara pëida. Māgí ūraade ichi Jaurepa tachi ijāapataarāmaa k'awapipari Cristo k'aurepa tachi p'ek'au k'achia wēe p'aní Ak'ōre k'īrapite.

10 Maperāpi k'awa p'aní pipiara bī ijāadait'ee Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pëidade, ijāadai k'āyaara māgí chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bide.

11 Wāara Ak'ōre Ūraa p'āda pia baji, Ak'ōrepa māgí jarada perā. Mamīda ichia k'inia-e paji eperāarāpa ichita aīde ijāadamerā. Mapa ūraa chiwidi jara pëiji. Nāgí ūraa pipiara bī chi naawedapema k'āyaara, jōk'aa perā.

12 K'awa p'anadairā Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pëida māgá pipiara bī chi naawedapema jarada k'āyaara, taipa māgí ūraa jīp'a jarateepata, waaweeda-ee.

13 Mamīda māga-e paji Moisés ome. Moisepa ichi k'īra wāk'aji Israel pidaarāpa ununaadamerā Tachi Ak'ōre k'īra wāree wēpa wāk'āri. Māgá ma īdaa Moisés k'īrade wēpa wādak'a, ma chonaarāwedapema ūraa wēpa pik'a wāji.

14 Mamīda ma Israel pidaarāpa māga ijāa k'iniada-e paji, k'īri k'isua p'anadap'edaa perā.

At'āri māga p'anī Moisepa p'āda leepataarā ūridak'āri. Moisepa ichi k'īra wāk'a iru badak'a, āchi t'āri wāk'a pik'a iru p'anī ūraa chiwidide ijāa k'iniada-e p'anadairā. At'āri āchia ijāapata Ak'ōre ode t'īudai ma chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bik'a oo p'anipa. Māga ijāapata Tachi Ak'ōrepā āchimaa ichi ūraa chiwidi k'awapi bī mīda. Nāgā k'īsia awara k'īsiadai: Cristode ijāadak'āri māik'aapa ichideerā padaidak'āri.

15 Māgā Ak'ōre ūraa Moisepa p'ādade ijāapata perā, idi ewate at'āri ma ūraa ūridak'āri, āchi t'āri wāk'a pik'a iru p'anī.

16 Mamīda āchidepemapa ma ūraa chiwidi ūrik'āri māik'aapa Cristode ijāak'āri, ma t'āri wāk'a pik'a bada wēpait'ee.

17 Māga p'aneedait'ee Cristode ijāadak'āri, eperāarā uchiapata perā Ak'ōrepā naawedapema ūraa p'āda juu ek'ariipa. Māga oodai Cristo āra ome bapari perā ichi Jaure k'ap'ia pari. Cristo ichi Jaure ome apai, auk'a Tachi Waibia perā.

18 Māgā ma naawedapema ūraa juu ek'ariipa tachi uchiadap'edaa perā, tachi t'āri waa wāk'a pik'a p'ani-e. Ara espejode tachi k'īra unuparik'a, māga pik'a Tachi Ak'ōre k'īra wāree unupata iru ūraa chiwidi jara pēidade Cristo k'ap'ia pari. Ma awara Cristo Jaurepa oopi bik'a oodak'āri, t'āri pia padaipata iruk'a. Waapiara iru Jaurepa oopi bik'a oodai, waapiara t'āri pia padaridai iruk'a.

4

Pablopapedeepiajarateeda

¹ Tachi Ak'õrepa tai chupiria k'awaa bairã, ichi ūraa chiwidi taimaa jarateepi bi. Maperäpi waaweeda-ee p'anapata, awaraarãpa tai ome nepira jiri p'ani mïda.

² Taipa oodaamaa p'anapata ne-inaa k'achia awaraarãpa mera oopata; ne-inaa eperäarã jïp'aarã k'ïra nejasia p'anapata oodait'ee. Madepema ūk'uruurãpa imeraa jarateepata chïra k'üradait'ee. Maa-e pirã ãchi k'ïsia p'orapata Ak'õrepa jarapi bi ome, irua jara k'inia bi awara uchiamerã. Mamïda taipa mäga ooda-e. Ak'õrepa wäärata jara pëida k'ïra jïp'a jarateepata. Mäga oo p'ani pa k'inia p'ani jõmaarãpa k'awaadamerã Tachi Ak'ore k'ïrapite taipa wäärata jarateepata.

³ Wäära, Cristopa ooda eperäarã k'aripait'ee jarateedak'ari, ūk'uru eperäarã-it'ee ma jarateepata wäk'a pik'a bi, mäirãpa ma wäärata k'awadaamaa p'anapata perä. Mapa o k'achiadee wäruta.

⁴ Æchi mäga p'ani na p'ek'au eujädepema ijäädak'aa beerã ak'õre, Netuara Poro Waibiapa, ãchi tau p'äriu pik'a iru bairã ichi juu ek'ari. Ichia k'inia-e ãchia k'awaadamerã t'üdai ïdaa pik'a bide k'awaadak'ari Cristopa ooda ãchi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Ichia k'awa bi mäga ijääruta pirã, unudai Cristo k'ïra wäree, iru Tachi Ak'ore k'ïrak'a bairã.

⁵ Mapa taipa jarateedak'ari, jarateeda-e tachi k'ïsiadeepa tai ak'idamerã pâchi porooräk'a. Jïp'a jarateepata Jesucristo, Tachi Waibiapa oopi k'inia bi eperäarãmaa. Taipa irua oopi bik'a oo k'inia p'anapata perä, tai mimiapata parä-it'ee.

⁶ K'awa p'ani Jesucristo tachi jõmaarã waibia näga perä. Ewaa weda jõma p'äriu nïbak'ari,

Tachi Ak'õrepa jaraji ñdaamerã. Mäpai ñdaa beeji. Mäga pik'a ijäädai naaweda, tai p'äriu pik'a bide p'anapachida, k'awada-e p'anadap'edaa perä Cristopa ooda eperäärã k'aripait'ee. Mamïda Tachi Ak'õrepa taimaa mäga k'awapik'äri, tai t'äride ñdaa pik'apiji. Mapa Cristode ijää p'aneejida mäik'aapa k'awaa p'aneejida Tachi Ak'õre k'ïra wãree.

*Tachi Ak'õrepa wãarata jarateepataarã
k'aripapari*

⁷ Tachi k'ap'ia chok'o sorek'api bi. Mamïda Tachi Ak'õrepa aïde nëe bidák'api bi ichi k'ïra wãree taimaa unupik'äri mäik'aapa tai jirit'erak'äri Cristopa ooda jarateedamerã eperäärã k'aripait'ee. Mägá eperäärãpa ijäädak'äri taipa jarateepata k'aurepa, jõmaarãpa k'awaadai Tachi Ak'õrépata taimaa jarapi bi. ¡Iruta tai k'äyaara waibiara bi!

⁸ Mäga jaratee p'ani misa iru-it'ee, tai wãrutamaa ijäädak'aa beeräpa nepira jiripata tai ome. Mamïda äramaa p'oyaapidak'aa. Mäga p'anadai Tachi Ak'õrépata tai k'aripapari perä choodamerã. Edaare k'awada-e sãgapi oodai. Mamïda ijää p'ani Ak'õrepa taimaa ichia k'inia bi k'awapiit'ee.

⁹ Edaare awaraarãpa tai k'ïraunuamaa iru p'anapata. Mamïda Tachi Ak'õrepa tai atabaibëik'aa. Ichiaba edaare tai p'ua oopata. Mamïda Tachi Ak'õrepa tai k'aripapari chok'ai uchiadamerã ächi juadeepa.

¹⁰ Tai wãrutamaa jiripata peedait'ee Jesús peedap'edaak'a. Mamïda Tachi Ak'õrepa tai k'aripapari ächi juadeepa, eperäärãpa

k'awaadamerā irua aupaita tai k'aripapari. Māga oopari Jesucristo Jaure tai ome bapari perā.

¹¹ Wāara, na p'ek'au eujāde p'anī misa, tai māgá pee k'inia p'anadait'ee taipa jarateepata perā Jesucristopa oopi k'inia bī eperāarāmaa. Mamīda māga p'oyaa ooda-e, irua ak'ipi k'inia bairā ichi wāara chok'ai p'irabaiji māik'aapa at'āri tai t'āride chok'ai bī.

¹² Māpai tai māgá jirī p'anī mīda, taipa jarateepata Ak'ōrepa jarapi bīk'a, parā awaraarā ome Cristode ijāadap'eda, Tachi Ak'ōre truade ichita p'anapataadamerā.

¹³ Taipa auk'a jaradai Tachi Ak'ōre chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bīk'a: 'Ijāaji Tachi Ak'ōrepa mī k'aripai. Maperā irumaa jaraji michi t'āride k'īsia bada.' (*Sal 116.10*) Taipa ichiaba māga ijāapata. Maperāpi jarateepata Tachi Ak'ōrepa jarapi bīk'a.

¹⁴ K'awa p'anī Tachi Ak'ōrepa Jesucristo chok'ai p'irabaipidak'a, tai jida auk'a p'irabaipiit'ee parā ome māik'aapa tachi ateeit'ee Jesucristo bimaa ichi truade. Māga ooit'ee tachi Cristodeerā perā.

¹⁵ Māga k'awa p'anadairā, choopata parā māik'aapa awaraarā k'aripadait'ee Cristode ijāadamerā. Māgá chok'araarāpa k'awaadait'ee Ak'ōrepa āchi k'inia iru bī māik'aapa o k'achiadeepa uchiapi k'inia bī. Māpai māirāpa Cristode ijāadak'āri, gracias jaradait'ee Tachi Ak'ōremaa māik'aapa āchi it'aa tī p'anide ak'ipidait'ee wāara irude ijāapata.

¹⁶ Maperāpi tai chupiria jōneedak'āri, k'īsia p'ua jōnadak'aa. Tai k'ap'ia jōdaruta pijida, ewari chaa t'āride audupiara Tachi Ak'ōrede ijāapata.

17 Ma awara na eujāde p'ani misa, taarādak'aa chupiria jōnide. Tai-it'ee mak'iara p'ua-e. Jōdee taipa ne-inaa unudait'ee Tachi Ak'ore truade p'oyaa jarada-e, audú pi-ia bairā. ¡Ichita p'anapataadait'ee iru ome!

18 Maperā tai audú k'isia jōnada-e na p'ek'au eujādeunu p'ani k'aurepa. Jip'a k'isiapata ne-inaa waide unuda-e p'anide; it'arijpema net'aade. Na eujādepema net'aa taarā-ee jōpari. Mamīda it'arijpema net'aa ichita bapariit'ee.

5

*Ijāapataaarā it'arijpema k'ap'ia chiwidide
p'anapataadait'ee
(1 Co 15.35-58)*

1 Taipa k'awa p'ani tachi eperā k'ap'ia piuru pi'ida Cristo chei naaweda, Tachi Ak'orepa tai p'anapiit'ee ichia ooit'ee bi it'arijpema k'ap'ia chiwidide. Na p'ek'au eujādepema k'ap'ia jōpari. Mamīda chi it'arijpema k'ap'ia jōk'aa, Tachi Ak'orepa māgá oopari perā.

2 Na p'ek'au eujādepema k'ap'iaade p'ani misa, chupiria jōnapata māik'aapa audú k'isia jōnapata, ma it'arijpema k'ap'iaade p'ana k'inia p'anadairā.

3 Eperāpa p'aru jí k'inia bik'a, māga pik'a tai p'ana k'inia p'ani ma it'arijpema k'ap'iaade. Eperā ãk'adaa ba k'inia-e bik'a, tai k'ap'ia wēe p'ana k'iniadak'aa.

4 Maperāpi piu k'iniada-e Cristo chei naaweda. Iru māgá cheru misa, na p'ek'au eujādepema k'ap'iaade p'anide, k'isia jōnapata ne-inaa k'achia p'asai jīak'aapa. Māgá na p'ek'au eujādepema k'ap'ia

chupiria n̄ibairā, atabëi k'inia p'aní Tachi Ak'ōre ome p'ananaadait'ee.

5 Ma-it'ee Tachi Ak'ōrepa it'aripema k'ap'ia ooit'ee ichideerā-it'ee, aïde p'anapataadamerā iru truade. Mäga k'awa p'aní irua ichi Jaure pëida perā tachi chaachaa bapariimerā. Ichi Jaurepata k'awapipari ichia k'īsia iru bì ichideerā-it'ee.

6 Tachi Ak'ōrepa mägá ne-inaa k'īsia iru bapari perā ichideerā-it'ee, na p'ek'au eujāde p'aní misa, tachi k'āiwee p'anapataadai. Wāara k'awa p'aní na p'ek'au eujādepema k'ap'iade p'aní misa, Tachi Waibia ik'aawaapa t'ímí pik'a p'aní.

7 Tachi taupa iru unuda-e p'aní mīda, irude ijääpata.

8 Maperāpi k'āiwee p'anapata. Piara bak'aji aweda uchiadait'ee na p'ek'au eujādepema k'ap'iadeepa mäik'aapa iru truade p'ananaadait'ee tachi it'aripema k'ap'iade.

9 Mamīda at'āri wāda-e. Mapa nāga k'īsiapata. Na p'ek'au eujādepema k'ap'iade p'aní misa, oo k'inia p'aní Cristopa oopi bik'a mäik'aapa na eujādeepa uchiadak'āri, auk'a oo k'inia p'anadait'ee irua oopi bik'a nāga perā.

10 Ewari cherude tachi ijääpataarā jōmaweda iru k'īrapite panadait'ee irua ak'imerā tachia oopatap'edaa na p'ek'au eujāde p'aní misa. Eperā Cristopa oopi k'inia bik'a oodapa atait'ee Tachi Ak'ōrepa ne-inaa k'īsia iru bì ichideerā-it'ee. Ma awara Cristopa mägimaa pedee pia jarait'ee. Mamīda chi mäga oo-e badapa maarepida ata-e pait'ee mäik'aapa Cristopa irumaa pedee pia jara-e pait'ee.

*Cristo k'aurepa Tachi Ak'õre k'awadai
(Ro 5.9-11; Col 1.19-22)*

11 Cristopa tachia oopata mágá ak'iit'ee perã, iru waawee p'anapata. Mapa taipa eperäämaa jarateepata Cristode ijäädamerä mäik'aapa tai p'anapata k'awaadamerä. Taipa ne-inaa oodak'äri wa ne-inaa jaradak'äri, mäga oopata eperäära k'aripadait'ee. Tachi Ak'õrepa k'awa bi tai t'äride iru p'ani. Mia k'inia bi paräpa tai ichiaba mágá k'awaadamerä.

12 Mia mäga jarak'äri, jara k'inia-e bi tai pipiara ak'idamerä awaraarä k'äyaara. Jíp'a k'inia bi parä o-ña p'anadamerä taipa ne-inaa pia oopata k'aurepa. Mägá o-ña p'anaruta pirä, paräpa p'anaudai chi audua beeräpa tai ãpite jara jöni. Ma jarateepataaräpa k'isiapata ächia aupaita pia jarateepata.

13 ¿Mäiräpa jara p'ani-ek'ä tai parä t'äide nipayadak'äri, oojida k'ira k'awa-ee p'aniiräpa oopatak'a? Mamäda mäga-e paji. Taipa mäga oojida awaraaräpa unudak'äri, k'awaadamerä Tachi Ak'õre jõmaarä waibia. Ma awara tai k'ira jíp'a nipayadak'äri, mäga oopata parä k'aripadait'ee, auk'a Tachi Ak'õre pipiara k'awaadamerä.

14 Jesucristopa tai k'inia iru bapari. Maperäpi tai jaratee nipayata irua oopi k'inia bik'a. Wäara na p'ek'au eujädepemaarä jõmaweda k'inia iru bapari perä, kurusode piuji tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mägá piuji jõmaarä k'ap'ia pari. Ara Cristo piudak'a jõmaarä pari, iru k'ap'ia pari eperä chaachaa piu pik'aji.

15 Cristo piuji eperäära pari mäik'aapa chok'ai p'irabaiji, k'inia bada perä ichide ijää p'aniirä

p'anapataadamerā irua k'inia bïk'a. Tachi māga p'anadak'āri, oodait'ee irua oopi k'inia bïk'a, tachia oo k'iniata oodai k'āyaara.

¹⁶ Māga k'awaadak'āriipa, taipa eperāarā unudak'aa, Cristode ijāadai naaweda unupatap'edaak'a. Maapai Cristo jida eperā jīp'aak'a unupachida. ¡Mamīda īrá iru māgá unude-e p'ani! Ichideerā ichiaba māgá unuda-e nāga perā.

¹⁷ Eperā araa bak'āri Cristo ome ijāapari perā irude, māgí eperā t'āri awaradaipari. ¡Pia k'īsīati! Cristode ijāai naaweda, ma eperā k'achiade nipa-pachi. Mamīda irude ijāadak'āriipa waa māgá nipa k'inia-e. Jīp'a nipa k'inia bi Cristopa oopi bïk'a.

¹⁸ Māgá nipai Tachi Ak'ōrepa māga oopipari perā. Tachi auk'a p'anapachida ma eperāk'a. Cristode ijāadai naaweda, taipa Tachi Ak'ōre pia k'awa k'iniada-e p'anapachida. Ichiaba maapai Tachi Ak'ōrepa tachi pia-ee ak'ipachi. Mamīda ijāadak'āri, Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa ichi t'āri auk'a biji tachi t'āri ome. Maperāpi tai jirit'eraji jōmaarāmaa jarateenadamerā. Māgá taipa jarateepata ūrirutaarāpa Cristode ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa ichi t'āri auk'a bipari āchi t'āri ome ichiaba.

¹⁹ Pia jarait'eera, Cristo piuda k'aurepa eperāarā pari, Tachi Ak'ōrepa ichi t'āri auk'a bi k'inia bi āchi t'āri ome. Ma awara āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapi k'inia bi. Ma pedeeta Tachi Ak'ōrepa taimaa jarapi bi.

²⁰ Ma-it'ee Cristopa tai pēiji, ichi k'ap'ia pari taipa jaradamerā irua jara k'inia bi. Mapa taipa parā jōmaarāmaa enenee jōni: Ijāati Jesucristode,

Tachi Ak'õrepa ichi t'ãri auk'a bimerã parã t'ãri ome.

²¹ Cristopa p'ek'au k'achia maarepida ook'aa paji. Mamïda kurusode bak'ãri tachi p'ek'au k'achia oopataarã pari, Tachi Ak'õrepa iru pia-ee unuji. P'ek'au k'achia oopataarã unuparik'a unuji. Ìrá jõdee, ma piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa tachi pia unupari.

6

¹ Mäpa tai Tachi Ak'õre ome mimia p'anide, parã ūraa k'inia p'aní k'isiadamerã Tachi Ak'õrepa parãmaa pia ooda. Parã ijäädak'ãri, Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa ichi t'ãri auk'a biji parã t'ãri ome. Maperã k'irak'aupai Tachi Ak'õre yiaraa iru p'anadai awaraarãpa jarateepata ūri k'iniapa.

² Ma k'âyaara óotí Tachi Ak'õre Úraa p'âdade jara biék'a:

'Mia píde k'isia bak'ãri, ūriji pia mîmaa it'aa iidida. Pia chupiria iidida ewate, mia pí o k'achiadeepa k'aripa ataji.' *(Is 49.8)*

Corinto pidaarã, jürít! Nágaweda Tachi Ak'õrepa ūriit'ee parãpa chupiria imdiruta. Nágaweda parã k'aripait'ee ichide wâara ijäädamerã.

Pablopaa ne-inaa k'achia chooda

³ Tai parã t'ãide jaratee nipayak'ãri, maarepida ne-inaa oo k'iniada-e paji parãpa ma jarateepata oo iru p'anadamerã, wa Cristode ijääadaamaa p'anadamerã taipa oopata k'aurepa.

⁴ Mäga-e. Jíp'a oo k'inia p'anapachida jõmaweda Tachi Ak'õrepa oopidak'a, parãpa tai pia ak'idamerã, Ak'õrepa tai pia ak'iparik'a. Tai jõmaarã t'ãide mägá nipapata. Mäimisa,

t'āridepai choopata audú k'īsia jōnide; ne-inaa wēe chitoonide; nepirade jōnide;

⁵ awaraarāpa tai wimaa p'anide; carcelde chitoonide; tai pee k'iniapa awara ãyaa jëret'aa jōnide; mimia chaaree oo jōnide; k'āi-ee ewari jōnide; jarra oo jōnide.

⁶ Ichiaba ak'ipipata tai Tachi Ak'ōrepa pēida nāga oo p'anipa. K'īra jīp'a nipapata, ne-inaa k'achia ooda-ee. Taipa k'awa p'aní Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa wāarata jara k'inia bī tai it'aideepa. K'īrau-ee choopata awaraarāpa taimaa ik'achia jaradak'āri maa-e pirā tai oo iru p'anadak'āri. T'āri pia p'anapata awaraarā ome, Tachi Ak'ōre Jaure tai ome bapari perā. Mapa t'āripa awaraarā k'inia iru p'aní Tachi Ak'ōrepa ichideerā k'inia iru baparik'a.

⁷ Jarateedak'āri, chi ūri p'anīrā maarepida k'ūradak'aa. Tachi Ak'ōrepa oopi bīk'a oopata. Mapa irua tai pia ak'ipari. Iruata tai k'aripapari waaweeda-ee jarateedamerā māik'aapa taimaa k'īsia k'awaapipari pia p'anaudamerā awaraarāpa tai imiateedak'āri.

⁸ Eperāarā ūk'uruurāpa tai pia ak'ipata. Jōdee awaraarāpa tai k'īra unuamaa iru p'anapata. Ichiaba eperāarā ūk'uruurāpa tai āpite ik'achia pedeepata. Jōdee awaraarāpa tai āpite pia pedeepata. Eperāarā ūk'uruurāpa jara p'aní taipa seewa jarateepata. Mamīda māga-e. Taipa wāarata jarateepata.

⁹ Eperāarā ūk'uruurāpa jara p'aní: "Jā Pablo eperā jīp'aa. ¿K'āare-it'ee iru pedee ūridaima?" Mamīda Tachi Ak'ōrepa mī k'īra Cristodeerāmaa pia k'awapipari. Taipa k'awa p'aní atu p'anide piudai k'achia beerā juapa. Mamīda at'āri chok'ai p'aní.

Awaraarāpa tai p'ua oopata māik'aapa miapipata. Mamīda tai peeda-e.

10 Wāara, edaare tai k'īra pia-ee p'ani. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ichita waya tai t'āri o-īapipari. Ma awara tai net'aa mak'iara wēe p'ani. Mamīda ne-inaa pia teepata awaraarāmaa jarateedak'āri Cristopa ooda āchi k'aripait'ee. Na p'ek'au eujādepema net'aa wēe chitooni mīda, iru p'ani jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi ichideerā-it'ee.

11 Ipemaarā Corinto p'uurude p'aniirā, taipa parāmaa jīp'a jaramaa p'ani jōma tai t'āride iru p'ani.

12 At'āri taipa parā k'inia iru p'ani. Jōdee parāpa tai k'inia iru p'anada-e naawedapemak'a.

13 Mia parā ūraait'ee ak'ōrepa ichi warra ūraaparik'a. T'āripa tai k'inia iru p'anapatāati taipa parā k'inia iru p'anapatak'a.

Ijāadak'aa beerā ome k'ōp'āyo meraadaik'araa bi

14 K'ōp'āyo meraanáati Cristode ijāadak'aa beerā ome. Eperāpa Cristode ijāak'āri, ne-inaa pia oo k'inia bapari. Mamīda Cristode ijāa-e bak'āri, ne-inaa k'achia oo k'inia bapari. Auk'a p'anadak'aa. Chi pia oo k'inia bīpa māga oopari k'awa bairā Cristopa māga oopipari. Mamīda chi k'achia oo k'inia bīpa māga oopari Tachi Ak'ōre k'awa-e bairā. Idāa pik'a bīde p'aniirā auk'a nipadak'aa p'āriu pik'a bīde p'aniirā ome.

15 Cristo k'ōp'āyo-e Netuara Poro Waibia Beliál apata ome. P'oyaa auk'a nipadak'aa. Ichiaba Cristode ijāapari p'oyaa auk'a nipak'aa ijāadak'aa beerā ome.

16 Tachi Ak'õre ichita chok'ai bapari. Iru Cristode ijääpataarā ome bapari. Mapa tachi iru ték'api p'ani. Iru ba k'iniak'aa ne-inaa ai k'írapite it'aa t'ípata tede, ma te ijäädak'aa beeräde perä. Ba k'iniak'aa ijäädak'aa beerä ome. Maperäpi ãra ome k'õp'äyo meraadaik'araa bi. Tachia k'awaadai Ak'õrepa mäga k'inia bi ichi chonaaräwedapema ūraa p'ädade jara bairä:

'Mi ãra t'äide ãra t'äri chaa bapariit'ee. Mi ãra Ak'õre pait'ee. Jõdee ãra michideerä padait'ee.' *(Lv 26.12)*

17 Tachi Ak'õre wäära mägá bapari perä ichideerä ome, ichiaba jara bi awara ãi ma ūraa p'ädade:

'Äyaa wäti ijäädak'aa beerä ik'aawaapa. Oonáati ächia ne-inaa k'achia oopatak'a. Mäpaipí mia parä pia ak'ipariit'ee.' *(Is 52.11)*

18 'Mi parä Ak'õre pait'ee. Jõdee parä mi wararä padait'ee.' *(2 S 7.14)*

Mäga jara bi Tachi Ak'õre Waibìapa.

7

1 Ipemaarā k'iniarā, Tachi Ak'õrepa mäga jarada perä, oo amaadáma ne-inaa k'achia k'íra t'ädo; tachi k'ap'íapa oopata mäik'aapa t'äridepai k'ísiapata oodait'ee. Ma k'achia oodai k'äyaara, ne-inaa jõmaweda oodáma Ak'õrepa oopi bïk'a. Mäga oodak'äri, Tachi Ak'õremaa ak'ipidai iru wäära waawee p'ani.

Corinto pidaaräpa Pablo pedee ūridap'edaa

2 Taimaa k'awapíti wäära tai k'inia iru p'ani. Parä t'äide nipadak'äri, taipa apidaamaa ne-inaa

k'achia ooda-e paji. Ichiaba apidaamaa jara-teeidak'aa paji Ak'õrepa jarapida awara, mägide ijäädamerā. Ma awara eperā apida k'üradak'aa paji.

³ Mia mäga jarak'āri, jara-e bi parā k'īsia p'uapiit'ee. Mia et'ewapai jaradak'a na k'art'a p'ā bide, t'āripa taipa parā k'inia iru p'anī. Tai chok'ai p'anī misa mäik'aapa piuruta pijida, parā mägá k'inia iru p'anadait'ee, parā tai ome auk'a Cristodeerā perā.

⁴ T'āripa mia nāga jara k'inia bi. Mi t'āri o-ña bi parā ome, k'awa bairā parāpa oo k'inia p'anī mia ūraa bik'a. Tachi Ak'õrepa mi mägá o-īapi bi, tai at'āri chupiria chitooni mīda.

⁵ Nama Macedonia eujāde pachedak'āri, p'oyaa k'āiwee p'anadak'aa paji. Tai wārutamaa awaraarāpa tai ome nepira jīripachida. Ma awara t'āridepai tai k'īsia jōnapachida.

⁶ Mamīda Tachi Ak'õrepa chi k'īsia jōniirā t'āri o-īapipari pipiara bi. Mägá tai t'āri o-īapiji Tito nama pachek'āri.

⁷ Ichiaba tai t'āri o-īapiji Titopa nepiriida ūridak'āri. Irua taimaa jaraji parāpa iru t'āri o-īapidap'edaa parā t'āide bak'āri. Jaraji parāpa mi unu k'inia jōni. Ichiaba jaraji parā k'īsia p'ua jōni, parādepema ūk'uruurāpa mi āpite pedee k'achia jaradap'edaa perā. Maap'eda Titopa jarak'āri parāpa mia ūraadak'a wāara oo k'inia p'anī, mi audupiara o-ña beeji.

⁸ Mia k'awa bi chi awaraa k'art'a parāmaa p'ā pēidade parā k'īsia p'uapiji. Mäga ooji mīda, mi k'īsia p'ua-e. Wāara ma k'art'a pēik'āri, mi k'īsia p'ua bak'aji, k'awada perā ma k'aurepa parā k'īsia p'ua p'anadai, taarā-e mägá p'anajida mīda.

9 Mam̄da ñrá k'ísia p'ua bai k'âyaara, mi o-ña bi. O-ña-e bi parã mägá k'ísia p'ua p'anadap'edaa perã. Mi o-ña bi parãpa ma k'ísia k'achia mi ãpite iru p'anadap'edaa ñrá k'íra atuadap'edaa perã. Wäära mia parã k'ísia p'uapi-e paji. Ak'õrépata mîmaa mäga p'âpiji parãpa oodamerã irua oopi k'inia bik'a.

10 Wäära Tachi Ak'õrepa eperãarã k'ísia p'uapik'âri, mäga oopari âchia ne-inaa k'achia oo amaadamerã mäik'aapa Cristode ijäädamerã. Mägá irude ijäädak'âri, k'ísia p'ua p'anada-e. Jõdee awaraarã, âchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa k'ísia p'ua jõni mîda, ma p'ek'au k'achia oo amaade-e. Maperãpi atuadait'ee.

11 Taipa k'awa p'ani wäära Tachi Ak'õrépata parã k'ísia p'uapi baji, parãpa tai ome isapai t'âri auk'a bi k'inia p'anadap'edaa perã. Ichiaba jõma k'awapijida taimaa, parã pia ak'ïdamerã. Ichiaba parã k'írau p'anajida chi nepira jiri p'aniirã ome. Ma awara waawee p'anajida, mägiirã k'aurepa Tachi Ak'õrepa parãmaa ne-inaa k'achia ooi jïak'aapa. Ichiaba iidijida mia waya parã ak'înamerã. Parãpa ne-inaa pia oo k'inia p'ani Ak'õrepa oopi bik'a, yiaraa iru ba k'inia p'anadairã chi nepira jiridap'edaarã. Ma jõma oo p'ani pa taimaa k'awapi p'ani parã wäära ma nepirade t'iu k'iniada-e paji.

12 Ma k'art'a parãmaa p'âk'âri, k'ísia-e paji chi k'achia oo badade. Ichiaba k'ísia-e paji chi apema ma k'achia oodapa t'âri p'uapidade. Ma k'art'a p'âk'âri, mia k'inia baji Tachi Ak'õre k'írapite k'awaadamerã parãpa tai wäära pia ak'ipata Ak'õrepa pëidak'a.

¹³ K'awaadak'āri parāpa tai wāara māgá ak'ipata, tai t'āri o-īa p'aneejida.

Mamīda audupiara o-īa p'anī Tito auteebaidap'edaa perā iru parāmaa wāk'āri. Māga oodak'āri, iru ichiaba t'āri o-īapijida.

¹⁴ Tito nāik'aapa parāmaa wāi naaweda, mia irumaa jaraji parāpa māga oodai. Wāara oojida mia jaradak'a. Mi k'īra nejasiapida-e paji. Mia wāarata parāmaa jaraji ma p'ādade māik'aapa parāpa wāara oojida mia Titomaa jaradak'a.

¹⁵ Māga oodap'edaa perā, Titopa parā audupiara k'inia iru bī naawedapema k'āyaara. K'irāpa bī parāpa oojida jōmaweda irua oopidak'a. Māga oojida waawee p'anadap'edaa perā, pāchia oo k'iniata oodait'ee. Jīp'a oo k'inia p'anajida Ak'ōrepa jarapidak'a Tito it'aideepa.

¹⁶ Maperāpi mi o-īa bī. Mia k'awa bī ne-inaa jōmaade parāpa mia jara bīk'a oo k'inia p'anī.

8

Cristode ijāapataarāpa p'arat'a teedaipia bī awaraarā k'aripadait'ee

¹ Ipemaarā, parāmaa mia nepirī k'inia bī Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pia ooda Macedonia depema ijāapataarā t'āide.

² Nepirade p'anajida mīda, Tachi Ak'ōrepa āra o-īapipachi. Māgá o-īa p'anapachida mak'iara p'arat'a wēe chitoonajida mīda. Māgá chitoonide āchi p'arat'a iru p'anidepema waibia teejida awaraarā k'aripadait'ee.

³ Teejida āchia p'oyaarutapai māik'aapa ai īrī waa teejida. Mia māga jara bī michi taupa māga unuda

perā ãra t'ãide nipak'ãri. Eperā apidaapa ãramaa jarada-e paji mägá teedamerā. Teejida t'ãripa tee k'inia p'anadap'edaa perā.

⁴ Mägá k'aripa k'inia p'anadap'edaa perā, taimaa enenee jõnajida ãchia p'e aneedap'edaa jitadamerā mäik'aapa ateedamerā ijääpataarā Judea eujäde chupiria beerāmaa.

⁵ Mamõda ma teedap'edaa k'äyaara ne-inaa piara oojida. Taipa k'Isiada-e paji mäga oodai. It'aa t'ijida Tachi Waibiamaa jaradait'ee ãchia oo k'inia p'aní irua oopi bik'a. Mäpai jarajida taimaa ãchia oo k'inia p'aní taipa oopirutak'a. Mäga oojida ijää p'anadap'edaa perā ãramaa Ak'õrepa mäga oopi bají.

⁶ Macedoniadepemaarāpa oo p'aní unudap'eda, taipa Titomaa chupiria iidijida iru waya parā k'aripade wāmerā, t'ãri piapa parāpa p'arat'a ichiaba p'eruta misa tee pëidait'ee. Irua naaweda k'aripadak'a ewaa ma p'arat'a p'e wādak'ãri, ūrá auk'a k'aripait'ee jõma p'e aupadamerā.

⁷ Parāpa Cristode pia ijääpata. Ichiaba awaraarāmaa pia jarateepata Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Pia k'awapata Cristopa oopi k'inia bī parāmaa mäik'aapa pia k'Isiapata awaraarā k'aripadait'ee. Ma awara taimaa pia ak'ipipata tai k'inia iru p'aní. Ma jõma ne-inaa pia oopatak'a taipa k'inia p'aní auk'a chupiria beerā pia k'aripadamerā pāchi p'arat'a tee p'anipa.

⁸ Mäga jarak'ãri, mia jara k'inia-e: "Waibia téeti." Jip'a nepiriji Macedoniadepema ijääpataarāpa oodap'edaa parāpa auk'a teedamerā, t'ãripa mäga oo k'inia p'anadairā. Mägá teeruta pírā,

jõmaarāmaa ak'ipidait'ee awaraa ijāapataarā auk'a k'inia iru p'anī, ãra k'īra k'awada-e p'anī mīda.

⁹ Parāpa k'awa p'anī Tachi Waibia Jesucristopa ooda ak'ipiit'ee parā k'inia iru bi. Ít'ari Tachi Ak'ōre k'īra wāreede bapachi mīda, eperāarā chupiria k'awaa bapachi. Maperā ichia Ak'ōre eujāde iru bada jōmaweda atabēiji chupiria nība cheit'ee na p'ek'au eujāde. Māga ooji parā o k'achiadeepa k'aripa ata k'inia bada perā, irude ijāadap'eda, Ak'ōre truade iru ome p'ananaadamerā.

¹⁰ Írá mia parā ūraait'ee apema aňo p'arat'a p'e wādap'edaa p'e aupadamerā. Parāpa apemaarā ijāapataarā k'āyaara naapiara k'īsia iru p'anajida p'arat'a p'e teedait'ee chupiria beerāmaa. O-ña p'anajida māgá k'aripa k'inia p'anadap'edaa perā.

¹¹ Māgá t'āripa tee k'inia p'anadap'edaak'a, írá auk'a t'āri o-ña tee k'inia p'anadaipia bi, p'arat'a mak'íara wēe p'anī jida pēidait'ee.

¹² Tachi Ak'ōrepa ak'ipari tachi t'āride iru bi. Ichia k'inia bi t'āripa tee k'inia p'anadamerā. Ma-āri iru p'anī pīrā, ma-āri teedai t'āri piapa. Jōdee waibia iru p'anī pīrā, waibia teedai t'āri piapa. Teedait'ee wēe p'anī pīrā, ¿sāga teedai?

¹³ Mia k'inia-e parā chupiria p'aneedamerā awaraarā k'aripa k'iniapa.

¹⁴ Nāgapai mia k'inia bi: auk'a iru p'anadamerā te, chik'o māik'aapa p'aru. Írá parāpa awaraarā k'āyaara waapiara iru p'anī pīrā, teedai ãra k'aripadait'ee. Jōdee parā chupiria jōnadak'āri, ãrapa parāmaa teedai.

¹⁵ K'awa p'anī Tachi Ak'ōrepa ichia jirit'erada eperāarāmaa teepari māgá jededamerā, iru

chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bairā:
 'Chi maná waibiarā p'edap'edaarāpa
 waibiarā jitada-e paji. Jōdee ma-āriara
 p'edap'edaarāpa ma-āriara jitada-e paji.
 Jedek'āri, auk'a jita wājida.' *(Ex 16.18)*

Pablopia Tito Corinto p'uurudee pēiiit'ee bada
(1 Co 16.1-4)

¹⁶ Mīa gracias jara bi Tachi Ak'ōremaa irua parā k'aripamaa bairā Titopa oo bi k'aurepa. Mīa ooparik'a Titopa auk'a parā k'aripa k'inia bi.

¹⁷ Mīa māga k'awa bi iru o-ña bada perā chupiria iididak'āri irumaa parā ak'ide wāmerā. Audū wā k'inia nībaji. Wāara taipa māga iididai naaweda, k'isia iru baji wāit'ee. Mapa wāit'ee māga k'inia bairā.

¹⁸ Tito ome awaraa īpema auk'a pēidait'ee. Ijāapataarā bee chaa nama Macedonia eujāde jōmaarāpa māgí k'awa p'aní, Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee pia jarateepari perā.

¹⁹ Ma ijāapataarāpa māgí jirit'erajida auk'a tai ome nipamerā, p'arat'a p'e atee wārutade Judead-epema chupiria beerāmaa. Ma p'arat'a tee pēi p'anipa tachia jōmaarāmaa ak'ipidai oo k'inia p'aní Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Irua ne-inaa tachimaa teepari, tachia jōdee teedamerā chupiria beerā k'aripadait'ee, ma awara ak'ipidait'ee ma ijāapataarā chupiria beerāmaa tachia wāara āra k'aripa k'inia p'aní.

²⁰ Ma īpema māgá Tito ome pēidait'ee irua k'aripamerā ma p'arat'a waibia p'e ateeru misa. Māgá tai imiateepataarāpa pedee p'anada-e pai tai āpite, p'arat'a ūk'uru chiadai jīak'aapa.

21 Ichita ne-inaa k'īra jīp'a oo k'inia p'anī Ak'ōre k'īrapite māik'aapa eperāarā k'īrapite.

22 Ipema awaraa ichiaba pēidait'ee āra ome. Irua tai ichita k'aripa k'inia bī māik'aapa ne-inaa pia oopari taipa oopipatak'a. Irua k'awaak'āri Tito parāmaa wāru māik'aapa parā tāri piapa auk'a p'arat'a tee pēidait'ee, o-ña auk'a wā k'inia bajī.

23 Parā tāidepemapa Tito k'awa-e bī pīrā, jarātī iru mi k'ōp'āyo pia na mimiade. Mi ome mimia-pari parā k'aripait'ee. Iidiruta pīrā apema omē nidaarā pari, jarātī nāpema ijāapataarāpa āchi pari pēidap'edaa, ichiaba auk'a k'aripadamerā. Māirā wārutamaa k'awapipata jōmaarāmaa Cristota Tachi Waibia.

24 Māirā araa panadak'āri, ak'ipítī āra k'inia iru p'anī tai k'inia iru p'anik'a. Māgá waya wādak'āri āchi p'anapatamaa, nepiridai parāpa āra pia ak'i p'anadap'edaa. Māgá āra pēidap'edaarāpa k'awaadai wāara taipa jaradak'a parāpa wāara nejōmaata pia oo k'inia p'anī.

9

Ijāapataarāpa awaraarāmaa p'arat'a teedaipia bi

1 Wāara na p'ādade mia parāmaa waa jara-e pijida, k'awa bī parāpa ma p'arat'a p'e tee pēidait'ee ijāapataarā chupiria beerāmaa.

2 Māga k'awa bī parāpa wāara chupiria beerā k'aripa k'inia p'anadairā. Año aba paru parā Acaya eujādepema ijāapataarāpa ma p'arat'a p'ema p'aneedap'edaa. Māga oo p'aneedak'āri, taipa o-ña nepirijida na Macedoniadepema ijāapataarāmaa. Māga ūridak'āri, ārapa auk'a k'aripa k'inia p'aneejida.

³ Maperāpi taipa Macedoniadepema ĩpemaarā omé auk'a pēiruta Tito ome, parāpa ãramaan ak'ipidamerā wāara oojida taipa jaradak'a. Mīa k'inia bī ma p'arat'a p'e iru p'anadamerā, aramāgá tee pēidait'ee.

⁴ Mī jāma panak'āri, awaraa Macedoniadepema ĩpemaarā auk'a cheruta pīrā mī ome māik'aapa parāpa waide ooda-e pīrā taipa jaradak'a ãchimaa, tai k'īra nejasia p'aneedai; parā jida ichiaba.

⁵ Mapa mīa chupīria iidiji Titomaa iru chi apema ĩpemaarā ome mī naa wādamerā. Māgá ãrapa parā k'aripadai parāpa k'īsia iru p'anadap'edaak'a; p'arat'a jōmaweda p'e iru p'anadamerā mī panaru misa. Māgá ichiaba apidaapa jarada-e pai mīa parāmaa teepida. Mīa k'inia bī parāpa t'āri pia teedamerā pāchia tee k'iniata.

⁶ ¡K'irāpāti! Eperāpa eujā ma-āriide ne-uuk'āri, mak'iara ewa-e. Jōdee chi eujā waibiade ne-uu bīpa waibia ewapari.

⁷ Eperā chaachaa teeipia bī ichi t'āride k'īsia bīk'a. Teeik'araa bī teeamaa bīde wa awaraapa irumaa teepi bairā. Tachi Ak'ōrepa chi t'āri pia teepari k'inia iru bī.

⁸ Parāpa māgá t'āri piapa teeruta pīrā, Tachi Ak'ōrepata parā k'aripai iru p'anadamerā te, chik'o māik'aapa p'aru. Ma awara irua k'aripai audupiara iru p'anadamerā k'aripadait'ee awaraarā parā k'āyaara chupīriara chedee.

⁹ Tachi Ak'ōre chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bī:

'Eperā t'āri pia bīpa ne-inaa pia oopari chupīria beerāmaa t'āri pia bairā. Maperāpi Tachi

Ak'õrepa māgi ichita pia ak'ipariit'ee.' (*Sal 112.9*)

10 Tachi Ak'õre, chi net'atau oodapa ne-uu chaupipari, jõmaarāpa iru p'anadamerā k'odait'ee. ¿Audupiara teei-ek'ā chi t'āri pia p'anirāmaa āchia awaraarā k'aripadamerā?

11 Tachi Ak'õrepa māga oopari perā, parāmaa auk'a teeit'ee, parā auk'a t'āri pia p'anadairā. Māgá parāpa waibia iru p'anadait'ee tai ome tee pēidait'ee Judeadepema chupiria beerāmaa. Māpai o-ñapa āchia gracias jaradait'ee Tachi Ak'õremaa ma p'arat'a tai juadepema jitadak'āri.

12 Māgá parāpa k'aripadait'ee ārapa iru p'anadamerā k'odait'ee māik'aapa jīdait'ee. Mamīda ichiaba k'aripadait'ee ārapa Tachi Ak'õremaa gracias jaradamerā.

13 Ma awara nāgá pia tee p'anipa awaraarāmaa māik'aapa āramaa, k'awaadait'ee parāpa Jesucristode wāara ijāapata māik'aapa oo k'inia p'ani irua oopi bik'a.

14 Ichiaba ārapa parā k'awa k'inia p'anadait'ee māik'aapa it'aa t'ī k'inia p'anadait'ee parā pari, Tachi Ak'õrepa parā māgá k'aripapari perā.

15 Gracias jaradáma Tachi Ak'õremaa irua jõmaarā k'āyaara ne-inaa pipiara bi teeda perā, ichi warra pēik'āri tachi k'aripade. Pedee wēe pik'a p'ani ma pari irumaa gracias jaradait'ee.

10

Pablopajarada ichiwāra Cristopapēida

1 Írá mi, Pablopajarada ichiwāra Cristopapēida na eujāde nipak'āri. Irua t'āri pia, k'írau-ee ūraaji.

Mia k'awa bi parā t'āidepema ūk'uruurāpa jara p'ani mi waawee pik'a bi parā k'īrapite bak'āri, jōdee k'art'a p'āk'āri, audú itria pedee jarapari.

² ¿Māirāpa jara p'ani-ek'ā michi k'īsiadoopapai jaratee nipapari, jarateepataarā jīp'aarāpa oopatak'a? Mapa parāmaa mia enenee nībi māirā ik'aawaapa uchiadamerā mi jāma pai naaweda. Māga jara bi mia wāara āchi itriait'ee perā, Ak'ōrepa mimaa māgá pedeepiru pīrā.

³ Wāara, tai na eujāde p'anapata eperāarā jīp'aarāk'a. Mamīda māirāk'a tai aupedeedak'aa.

⁴ Māirā pedee wēsaa, imeraa pedeepata. Mamīda tai jīp'a pedeepata Ak'ōrepa pedeepi bīk'a. Māgá jōpipata jōma āchia k'īsia iru p'ani Cristode ijāapataarā ijāa amaapidait'ee.

⁵ Taipa jōpipata āchia seewa jarapata, Ak'ōrepa tai it'aideepa wāarata jarak'āri. Ma awara Ak'ōrepa tai k'aripapari p'anaudamerā jōma āchia Cristo āpite seewa jarapata. Māgá āchia wāara k'awaadai Ak'ōrepa k'īsia iru bada ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. Ichiaba taipa Cristopa ooda āchi-it'ee jarapata, āchia auk'a wāara irude ijāadamerā.

⁶ Mamīda māgá ijāa k'iniada-e p'ani pīrā, āchi t'āri p'uapidai Ak'ōrepa oopi bīk'a. Taipa māga oodait'ee parāpa ak'ipidak'āri wāara oo k'inia p'ani taipa jara p'anik'a.

⁷ Parā Corintodepemaarāpa eperāarā īripai ak'ipata. Āchi k'īra ak'ipata māik'aapa āchia audua pedee jara jōni ūripata, āchi t'āride iru p'ani k'awa k'inia p'anadai k'āyaara. ¿Māga-ek'ā? Parā t'āidepemapa k'īsia bi pīrā ichita wāara Cristopa pēida jarateemerā, auk'a k'awaaiapia bi tai jida

Cristopa pëida.

⁸ K'īra nejasia-ee mia nāga jarait'ee. Tachi Waibìapa wāara jarapari tai it'aideepa māik'aapa parā biji tai juu ek'ari, taipa parā k'aripadamerā iru pari. Mapa taipa maarepida parāmaa ijāa amaapidak'aa. Jīp'a k'aripapata pipiara Cristode ijāadamerā.

⁹ Mia parā p'erapi k'inia-e bi k'art'a p'ādade pedee bipa.

¹⁰ ¿Mi āpite pedeepataarāpa jara p'ani-ek'ā: "Pablop'a k'art'a parāmaa p'āk'āri, audú i'tria pedee jarapari. Mamīda ichi parā k'īrapite bak'āri, waawee pik'a nībeeparida" a jōni-ek'ā?

¹¹ Māirāpa k'awaadaipia bi āchia jaradak'a, mia wāara i'tria pedee jarait'ee, mamīda āchi k'īrapite panak'āri.

¹² Taipa ooda-e āchia oopatak'a. Āchia māgapata: "Taipa jara p'anik'a, Cristopa pëida eperāarā māgá p'anadaipia bida" apata. Māpai āchi pitapai māgapata: "Táipata jōmaarā k'āyaara Ak'ōre net'aa pipiara k'awa p'anida" apata. Māirāpa awaraarā ak'ida-e Tachi Ak'ōrepa ak'iparik'a. Irua k'awapari eperā t'āride iru bi. Jōdee āchia īripai ak'ipata. Chi māgá oo p'aniirā k'īsia k'awada-e p'ani.

¹³ Tachi Ak'ōrepa k'awa bi tai t'āride iru p'ani. Taipa pida ichiaba k'awa p'ani. Iruata tai pēiji judio-eerā t'āidee Cristopa ooda jarateede chi waide ūrida-ee p'aniirāmaa. Maperāpi parā t'āide jaratee nipajida. Oojida Ak'ōrepa oopidak'a.

¹⁴ Ak'ōrepa tai parāmaa pēi-e pada paara, maarepida jarateeda-e pak'aji. Mamīda māga-e paji. Irua tai naapiara pēiji parā

t'āidee, jarateedamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee.

¹⁵ Mamīda ḷmī āpīte pedeepataarāpa jara jōni-ek'ā āchiata Ak'ōre net'aa pia jarateepata? Māga jarapata parāpa āchi mī k'āyaara pipiara ak'īdamerā. Taipa māgá oodak'aa. Jīp'a taipa k'inia p'anī parāpa pipiara k'awaa k'inia p'anadamerā Cristopa parāmaa oopi k'inia bī. Māga k'awaadak'āri māik'aapa wāara oodak'āri irua oopiparik'a, parāpa tai audupiara k'aripadai na mimia ome.

¹⁶ Tai māgá k'ariparuta pīrā, parā t'āideepa t'imipiara wādai jarateede. T'īu k'iniada-e awaraa jarateepataarā mimia p'anīmāi, tai nipada-e perā awaraa jarateepataarā nipapatak'a. Āchia ne-inaa ooda-eeta jara nipapata ne-inaa oodak'a.

¹⁷ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bī:
'Eperāpa jara k'inia bī pīrā ichiata ne-inaa k'awaara bī awaraarā k'āyaara, māga jaraipia bī ichia k'awaa bairā Tachi Ak'ōrepia
iru pia ak'ipari.' *(Jer 9.23-24)*

¹⁸ Parāpa chi pedee audua pedeepari pia ak'īdaik'araa bī. Jīp'a pia ak'īdaipia bī eperā Tachi Ak'ōrepia pia ak'ipari.

11

*Pablopajarada ichi āpīte pedeepataarā Cristopa
pēida-e*

¹ Frá mīa k'inia bī parāpa choodamerā mī k'īsia k'awa-ee pik'a pedee bī misa. Mi chupiria k'awāati. Mamīda māgá pedeei naaweda, mīa nāga jara k'inia bī.

² Tachi Ak'õrepa parã k'inia iru bïk'a, mia pida parã k'inia iru bi. Ara eperäpa ichi k'au jiwaaparik'a iru araa pai naaweda chi ìmik'ira ome, mäga pik'a mia parã jiwa pik'apari. K'inia bi Cristodepai ijäädamerä mia parämaa jarateedak'a.

³ Mamïda mia waawee bi Netuara Poro Waibiapa chi naapiara wëra Eva k'ûradak'a, parã jida auk'a k'ûrai jïak'aapa. Irua imeraa pedeeji Evamaa taama it'aideepa, Evapa Tachi Ak'õrepa jarada ijää amaamerä. Frá auk'a parämaa imeraa pedee bi mi ãpite pedeepataarä it'aideepa, parã Cristode ijää amaa wâdamerä.

⁴ Jarateepari tai awara parã t'âide panak'âri, ¿parã k'iiri ëesaa p'ani-ek'â ūridait'ee mägipa jara bi? Parã mäga p'ani, mägipa jaratee ni mïda Jesús awara bi taipa jarateedap'edaa k'âyaara. Ichiaba mägá ūri k'inia p'ani, mägipa jaratee bi mïda Tachi Ak'õre Jaure awara bi taipa jarateedap'edaa k'âyaara. ¿Taipa parämaa jarateedaa pajik'â Cristopa tachi o k'achiadeepa k'aripa atapari iru piuda k'aurepa? Mäga bïta, ¿sãap'eda paräpa ūri k'inia p'anima mägipa jaratee bi?

⁵ Paräpa mägí 'Cristopa pëida pipiara bi' chi k'õp'âyoorä ome pipiara ak'i p'ani mïda Ak'õrepa pëida k'âyaara, mia ãchi mäga ak'i-e. Mi ãchi k'âyaara ek'ariara bi-e, Ak'õrepa mi na mimia oode pëida perä.

⁶ Wâara, mia pedee wësaa pedeek'aa ãchia oopatak'a. Mamïda pia k'awa bi mia jaratee bi. Paräpa pia k'awa p'ani taipa ichita ne-inaa jõmaweda k'îra jïp' a jarateepata.

Pablopä Corinto pidaarä juadepema p'arat'a

jita k'inia-e pada

⁷ ¿Parāpa k'īsia p'anik'ā mīa ne-inaa k'achia ooji parā juadepema p'arat'a jita-e pak'āri? Parā t'āide bak'āri, mīchi juadoopa mimia bapachi p'arat'a jitait'ee chik'o-it'ee. Jōdee mīa Tachi Ak'ōre pedee pia jarateeji parāpa pipiara k'awaadamerā Cristopa parāmaa oopi k'inia bī. Jaratee-e paji parā p'arat'a jita k'iniapa.

⁸ Ma k'āyaara p'arat'a jitaji awaraa ijāapataarā juadepema. Āra p'arat'a jāri pik'a ataji parā k'aripait'ee.

⁹ Ma awara parā t'āide bak'āri, p'arat'a wa ne-inaa wē-e pak'āri, mīa parāmaa maarepida iidi-e paji. Macedoniadepema īpemaarā mīmaa chedak'āri, mī k'aripajida. Mamīda mīa parāmaa iidi-e paji māik'aapa iidi-e pait'ee waya parā ak'ide wāk'āri.

¹⁰ Mīa wāarata jara bī Cristopa wāarata jaradak'a. Acaya eujādepema apidaapa mīa jarada awara mīmaa oopida-e pait'ee.

¹¹ K'īsianāati mīa parā p'arat'a jita k'inia-e paji, parā k'inia-e bada perā. Tachi Ak'ōrépata k'awa bī mīa parā k'inia iru bī.

¹² Mīa parā p'arat'a jita k'inia-e nāga perā. ¿Mī āpīte pedeepataarāpa jara p'ani-ek'ā āchi wāara Cristopa parāmaa pēida, parāpa p'arat'a p'aapata perā āchi mimia pari? P'arat'a iidi wāpata āchi wārutamaa. Mamīda taipa māga oodak'aa. ¿Jara p'ani-ek'ā āchi auk'a p'ani tai ome? Mamīda taipa p'arat'a iididak'aa tai jarateepata pari.

¹³ Māgee eperāarā Cristopa pēida-e. Āchita Cristopa pēidada a p'ani mīda, māga p'ani-e. Jīp'a

k'ūrayaa p'ani. Seewata jaratee nipapata Cristopa pēida eperāarāk'a.

14 Parā p'era pik'a p'anadaik'araa bi k'awaadait'ee āchia māgá k'ūra nipapata. Netuara Poro Waibia seewata it'aripema ángel k'īra wāree pik'a padaipari eperāarā k'ūrait'ee.

15 Māgá ichi mimiapataarā auk'a seewata Cristopa pēidak'a padaipata. Māga oopata eperāarāmaa ijāapidait'ee āchia jara p'ani k'a oodaipia bi Ak'ore eujādee wādait'ee. Mamīda ma jara p'ani k'aurepa Tachi Ak'ore ewari waibia ewate irua māgiirā miapiit'ee, iru k'īrapite panadak'āri.

16 Waya chupíria iidiit'ee parāpa mi pedee ūridamerā. Parādepema ūk'uruurāpa mi k'īsia k'awa-ee pik'a ak'i p'ani mīda, mi ita-aria pedeepítī.

17 Tachi Waibiapa mīmaa jarapi-e mia īrá jarait'ee. K'īsia k'awa-ee pik'a mia nāgí pedee audua pedeeit'ee ma seewa jarateepataarāpa oopatak'a.

18 Māgiirāpa jarai awaa p'anadairā āchia oo p'ani, mia auk'a jarait'ee mia ooda.

19 Māgiirāpa parā k'īsia k'awa p'ani da a jōnapata. ¿Māga-ek'ā? Mamīda parā pia choopata ūridak'āri ma k'īsia k'awa-ee beerāpa jara jōni.

20 Wāara pia choopata āchia parā chok'a p'ani mīda āchi esclavoorāk'a. Ichiaba choopata āchia parā k'ūra p'ani mīda imeraa pedee p'anipa, p'arat'a teedamerā maa-e pirā ijāadamerā āchia jaratee p'ani. Ichiaba māgá choopata āchi audua nida mīda pāchi t'āide, k'īsia p'anadairā parā k'āyaara ne-inaa jōma pipiara k'awa p'ani. Ma

awara parā māgá choopata ãchia parāmaa ik'achia
jara p'aní mīda.

21 Mī k'īra nejasia pik'a bī taipa māga ooda-e
p'anadap'edaa perā parāmaa wādak'āri. Mamīda
tai waawee pik'a p'anadairā, māga ooda-e paji.
¿Wāara-ek'ā?

Frata mī k'īsia k'awa-ee pik'a pedeeit'ee. Mī āpite
pedeepataarāk'a mia ooda jarait'ee.

Pablo chupiria nībada Jesucristopa pēida perā

22 Ma seewa jarateepataarāpa māgapata: "Táipata
hebreo pedee pedeepata." Mī jida auk'a. Ichiaba
māgapata: "Taita Ak'ōre eperāarā; Israel pidaarā."
Mī jida auk'a. Māgapata: "Taita Abrahamdeepa
uchiadap'edaarā." Mī jida auk'a.

23 ¿Jarapata-ek'ā? "Taita Cristo-it'ee mimia-
pata." Mī āchi k'āyaara Cristo-it'ee pipiara mimia-
pari. Frata mī eperā k'īra k'awa-ee bīk'a pedeema
bi. Āchi k'āyaara mī audupiara ne-inaa k'achia
p'asapari: Cristode ijāadak'aa beerāpa mī carcelde
t'i nībijida; mī wī iru p'anajida; mī perá piuji.

24 Mī wāda joisomaa wāru chaa judiorā
waibiarāpa mī wīpipachida. Wīda treinta y nueve
wījida soopa.

25 Wāda ūpee wāru chaa Roma pidaarā
waibiarāpa mī pak'urupa wīpijida. Wāda abaade
mī perá piuji judiorāpa māupa mīmaa bat'adak'āri.
P'usade wāda ūpeede barco pirubaaidachi
māik'aapa ma wāda abaade barco pirubaai'eda,
tok'esá mī pak'uru ūri bataudachi k'āima aba.

26 Mī ode wā nide perá nāgá piuji: to choma
nībide sīa wāde; nechiapataarāpa mī net'aa chia
ata cherutade; michi auk'aarā judiorāpa mī

wawamaa p'anide; judio-eerāpa mi p'ua oomaa p'anide. Ma awara p'uurude bide māik'aapa eperāarā p'anadak'aamāi ode wāde, mi jirijida peedait'ee. P'usade wādade nāumiapa barco atadachi. Edaare Cristode ijāapatada apataarāpa paara pedee k'achia jarajida mi āpite, mia jarateepari perā ūraa chiwidi Moisepa p'āda k'āyaara.

27 K'āima chok'ara mi ūl'aa paji māik'aapa p'oyaa k'āi-e paji mimia nībipa maa-e pirā jaratee nībipa. Edaare jarrapisia nībaji maa-e pirā opisia. Ewari chok'ara mi nek'o-e paji. Ma awara jīsua nībaji, p'aru pia wēe bada perā.

28 Ma ne-inaa k'achiade māik'aapa awaraa ne-inaa k'achia mia nama jara-e bide, mi ichita kīsia nībaji ijāapataarā bee chaa, ārapa ijāa amaadai jīak'aapa.

29 Ijāapari aba juatau wēedaru pirā, mi jida māgadaipari. Jōdee awaraapa ma ijāapari p'ek'au k'achiade baaipiru pirā, mi kīraudaipari māgí ome.

30 Mi pedee audua wāara jara k'inia bi pirā, māgara jarai mi juatau wēe bada, ijāadak'aa beerāpa mi miapidait'ee pak'āri.

31 Tachi Ak'ore, Tachi Waibia Jesucristo Ak'orepa k'awa bi mi seewa-e bi na jōma jarak'āri. Jōmaarāpa irumaa ichita o-ña it'aa tīdaipia bi, irua ne-inaa jōmaweda oopari perā ichi juapa!

32 Wāara mi Cristode ewaa ijāa bak'āri, Tachi Ak'orepa mi uchiapiji mi miapidait'ee p'anadap'edaarā juadeepa. Māga paji mi Damasco p'uurude bak'āri. Rey Aretapa jaraji ma p'uuru pidaarā ak'iprimaa p'uuru jīa paraa bidamerā

mī jita atadait'ee.

³³ Mam̄da mī k'ōp'āyoorāpa mī k'aripajida. K'oraa choma bide t'i atajida māik'aapa chi p'uuru ik'aawa t'iak'au jēra bī uria badadeepa mī irabai pēijida. Māgá mī māirā juadeepa uchiaji.

12

Tachi Ak'ōrepa Pablomaa unupida

¹ M̄ichi k'inia ne-inaa awaraa nepiriit'ee, parāpa k'awaadamerā m̄ichi ituaba na mimia p'oyaa ook'aa. Jarait'ee Tachi Waibiapa unupida m̄imaa k'āimok'araa pik'a bide. Ne-inaa eperāarāpa waide k'awada-e p'anadap'edaa m̄imaa k'awaapijji.

²⁻³ M̄ia Cristode ijāapari k'awa bī. Catorce años paru Tachi Ak'ōrepa iru ateeji ichi eujādee. K'awa-e bī sāgá wāji, k'ap'iade wa jauredepai. Tachi Ak'ōrépata k'awa bī. Iru māgá ateeji ichide wāara ijāa bada perā.

⁴ Mama it'ari bide irua ūriji ne-inaa Tachi Ak'ōrepa apidaamaa jarapik'aa.

⁵ Pedee audua wāara jara k'inia bada paara, mia waapiara ma it'aa wādade jarak'aji. Mam̄da jīp'a jara k'inia bī m̄ichi ituabaapa p'oyaa oo-e pada.

⁶ Ak'ōrepa m̄imaa unupida audua jarak'aji, k'īra k'awa-ee pik'a, wāara mia māga unuda perā. Mam̄da mia māga oo-e pait'ee. K'inia-e bī awaraarāpa mī pia ak'īdamerā, Ak'ōrepa ichi eujā m̄imaa unupida perā. Ma k'āyaara k'inia bī mī pia ak'īdamerā mia jaratee bī k'aurepa māik'aapa mī t'āri pia bī k'aurepa jōmaarā ome.

⁷ Ma awara audua banaamerā ma ne-inaa piia unuda k'aurepa, Tachi Ak'ōrepa mi miapiji Netuara Poro Waibia eere bi juapa. Ne-iiri tachi k'ap'iade awa n̄ibik'a, māga pik'a ma netuarapa mi miapi pari. Māgá mia n̄ibide, maarepida mi pedee audua pedee-e bi, michi ituaba aideepa p'oyaa uchia-e bairā.

⁸ Chupiria iidida ōpee enenee n̄ibaji Tachi Waibiamaa mi waa māgá miapinaamerā.

⁹ Mam̄ida irua p'anauji: "Māga-edo aji. Mia pi k'aripait'eeda aji, choomerā. Pi chupiria n̄ibak'āri māik'aapa choo-e pak'āri, mia pi k'aripait'eeda aji, choomerā." Tachi Ak'ōrepa māgá jarada perā mi k'ira nejasia-e bi jarait'ee mi chupiria n̄ibada. Māgá jarai Cristopa mi k'aripapari perā choomerā.

¹⁰ Wāara t'āri o-ña bi Cristo k'aurepa mi nāgá chupiria n̄ibak'āri: mimaa awaraaarāpa ik'achia jaradak'āri; net'aa wēe bak'āri; mi imiatee iru p'anadak'āri; mi k'īsia n̄ibak'āri; māgá n̄ibak'āri. Māgá t'āri o-ña bai k'awa bairā michi ituaba p'oyaa choo-e pak'āri, Cristopa mi k'aripait'ee.

Pablopia Corintodepema ijāapataarā k'inia iru bāda

¹¹ Parā k'aurepa mi eperā k'ira k'awa-ee pik'a pedee audua pedeemaa bi. Parāpata mi t'o p'anadaipia bi, michi itu t'o bai k'āyaara. Mi maarepida ek'ariara bi-e ma Cristopa pēida apataarā k'āyaara, āchia mi k'awada-e p'anida a p'anī mīda.

¹² ¿Parāpa k'irāpada-e p'anik'ā Tachi Ak'ōrepa ooda mi k'ap'ia pari parā t'āide nipak'āri? Ma

ooda k'aurepapai parāpa ijāadaipia bi mita wāara Cristopa pēida. Mamīda māga ooda-e paji. Mi k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa oo bi misa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, mi choopachi parādepema ūk'uruurāpa mīmaa imīateedap'edaa.

13 Jōma mia ooda apemaarā ijāapataarā t'āide auk'a ooji parā t'āide. ¿K'īsia p'anik'ā parā ape-maarā ijāapataarā ek'ariara p'ani, mia parā juade-pema p'arat'a jita-e pada perā? Māga k'īsia p'ani pīrā, jmi perdonáati!

Pablo waya Corinto pidaarā ak'ide wāit'ee bada

14 ¡Uríti! Na wārupa parāmaa wāda ūpee pait'ee. Et'ewa jaradak'a mia maarepida iidi-e pait'ee parā juadepema. Parā p'arat'a k'inia-e. Jīp'a k'inia bi parāpa wāara Cristode ijāadamerā. Warrarāpa āchi ak'ōreerā ak'idak'aa. Ak'ōreerāpata āchi warrarā ak'ipata.

15 Mi parā ak'ōrek'a bairā, mia iru bi jōmaweda teei, mīchi k'ap'ia paara, t'āripa parāpa Cristode ijāadamerā. Mia parā māgá audú k'inia iru bi. Jōdee parāpa mi mak'ara k'iniada-e iru p'ani. ¿Wāara-ek'ā?

16 Wāara mia maarepida p'arat'a iidi-e paji parā t'āide bak'āri. Mamīda ¿mī āpite pedeepataarāpa jara jōni-ek'ā mia parā k'ūraji?

17 ¿Parāpa k'īsia p'ani-ek'ā mia parā k'ūraji mi k'ōp'āyoorā pēida k'aurepa? jMamīda māga-e!

18 Wāara mia chupiria iidiji Titomaa parā ak'ide wāmerā māik'aapa iru ome awaraa īpema pēiji. Mamīda parāpa pia k'awa p'ani Titopa parā k'ūra-e

paji, iru auk'a mik'a t'āri pia bapari perā parā ome. Auk'a parā k'aripa k'inia p'anapata.

19 ¿Parāpa k'īsia p'anik'ā mīa ma jōma jara aupada jaraji p'anaut'ee mī āpīte pedeepataarāmaa, māgā parāpa mī pia ak'īdamerā? Māga-e. Tachi Ak'ōrepa k'awa bī mī t'āride iru bī, Cristo mī ome bapari perā. Iruata mimaa māga jarapiji. Īpemaarā k'iniarā, mīa ma jōma jaraji parā k'aripait'ee pipiara Cristode ijāadamerā.

20 Mamīda waawee bī mī jāmaa wāk'āri, parā māga unu-e pai jīak'aapa. Wāara parā waide pia ijāada-e p'ani pirā, parāpa ichiaba mī unu k'iniada-e p'anadai. Mī jāma panak'āri, unu k'inia-e parāpa nāga oomaa p'ani: nepira jirimaa chīara ome; chīara k'īraunuamaa net'aa k'aurepa; k'īrau jōni chīara ome; jōma k'īa jōni pāchi-it'ee; ik'achia jaramaa chīaramaa maa-e pirā chīara āpīte pedeemaa; audua jōni; pariatua ne-inaa oomaa p'ani.

21 Ma awara mīa waawee bī mī jāmaa wāk'āri, Tachi Ak'ōrepa mī waya k'īra nejasiapiit'ee, parāpa waide k'achia oo amaada-e p'anadairā. Wāara mī jēedariit'ee unuru pirā parādepemaarā ūk'uru at'āri k'īsia k'achia nipapata, k'īra nejasia wēe. ¿Parā at'āri wēraarā ome pariatua k'āi jōni-ek'ā, waide oo amaa k'iniada-e p'anadairā parāpa naawedapema k'achia k'īra t'ādoo oopatap'edaa?

13

Pablopajarada ichia ooit'ee bī Corinto p'uurude

1 Mīa et'ewa jaradak'a nāgí wārupa parā ak'īde wāda ūpee pait'ee. Jāma panak'āri, parā at'āri

k'achiade p'anî pirâ, mia ooit'ee Tachi Ak'õre Ûraa chonaarâweda p'âdade jara bîk'a:

'Eperâpa chîara imiateek'âri, iru miapii naaweda, irua k'achia ooda unudap'edaarâ omé wa õpee jiridaipia bi, auk'a jaradamerâ ãrapa unudap'edaa.' *(Dt 19.15)*

² Mi parâmaa wâda omeede jaraji chi k'achia oo p'anadap'edaarâmaa mia ãchi chupiria k'awa-e pait'ee, ma k'achia oo amaada-e p'anî pirâ, mi pai naaweda. Ìrá jõmaarâmaa mia jara pëiru wâara ãchi chupiria k'awa-e pait'ee mi jâma panak'âri.

³ Parâpa k'inia p'anîda a p'anî mia ak'ipimerâ Cristopa pedeepari mi k'ap'ia pari. K'awaadait'ee mi jâma panak'âri. Cristo eperâ juatau w  e bîk'a bî-e. Jõma oopari ichia k'inia bîk'a, jõmaarâ k'  yaara waibîara bairâ. M  g   auk'a ooit'ee parâ t'  ide, k'achia oo amaada-e p'anî pirâ.

⁴ Wâara iru juatau w  e pik'a baji kurusode piuk'âri. Mam  da Ìrá ichita chok'ai bi Tachi Ak'õrepa iru chok'ai p'irabaipida perâ. Tai jida juatau w  e pik'a p'anî. Mam  da iru ome araa p'anapata perâ, ichiaba ichita chok'ai p'anapataadait'ee iru ome. Maperâ taipa parâ nepira ak'îdai irua k'aripak'âri.

⁵ Pia k'îsíati parâ t'âri chaachaa. ¿Wâara Jesucristode ij  apatak'â? M  g   ij  aa p'anî pirâ, k'awa p'anî Cristo bapari parâ ome. Mam  da p'oysa ooda-e p'anî pirâ irua oopi bîk'a, wâara iru ba-e parâ ome. ¿Wâara-ek'â?

⁶ Parâpa taipa oopata pia ak'îdak'âri, k'awaadai wâara Cristopa tai p  iji, taipa oopata perâ irua oopi bîk'a.

⁷ Mam  da parâpa tai at'âri ak'îda-e p'anî m  da Cristopa p  idak'a, taipa it'aa iidimaa p'anî Tachi

Ak'õrepa parā k'aripamerā ne-inaa k'achia oon-aadamerā. Iidida-e irua parā t'āri p'uapimerā tai juapa. Jīp'a iidi p'anī parāpa ne-inaa pia oodamerā irua ichideerāmaa oopi k'inia bīk'a. Māga ooruta pīrā, taipa apida t'āri p'uapida-e Tachi Ak'õrepa taimaa oopiparik'a.

⁸ Wāara Tachi Ak'õrepa tai pēipari itriadamerā chi p'ek'au k'achia oopataaarā ijāapataarā t'āide p'anī. Mamīda māgiirāpa Ak'õremaa chupiria iididak'āri, ma k'achia oo amaa p'anī pīrā, māgá itriada-e pait'ee, Ak'õrepa chi chupiria iidirutaarā p'ek'au k'achia wēpapipari perā.

⁹ Tai o-īa p'anī Tachi Ak'õrepa tai pēi-e pak'āri ijāapataarā itriade. Mapa irumaa iidi p'anī parāpa pipiara ijāadamerā māik'aapa oodamerā Cristopa oopi bīk'a.

¹⁰ Ma-it'ee mia na k'art'a parāmaa p'āji mi wāi naaweda. Mia parā itriā k'inia-e bī māik'aapa apida t'āri p'uapi k'inia-e bī, Ak'õrepa mīmaa māga oopi bīmīda. T'āri p'uapii k'āyaara, mia parā k'aripa k'inia bī pipiara ijāadamerā. Ma-it'ee pi Tachi Ak'õrepa mi parāmaa pēiji.

Pablopajarada na k'art'a p'ā aupa wāde

¹¹ Frá īpemaarā, na k'art'a aupa k'inia bī. K'inia bī parā o-īa p'anapataadamerā māik'aapa ne-inaa jōmaweda oo k'inia p'anapataadamerā Cristopa oopi bīk'a. T'āri auk'a, k'āiwee, chik'inia p'anapatāati mia ūraadak'a. Māgá Tachi Ak'õrepa parā pia ak'iit'ee, irua eperāarā k'āiwee p'anapipari perā māik'aapa chik'inia p'anapipari perā.

12 Ipemaarã ome chik'inia saludaapataati parãpa ichita oopatak'a. Nãpema Cristode ijãapataarãpa parãmaa salute pãiruta.

13 Taipa k'inia p'aní Tachi Waibia Jesucristopa parã k'aripamerã. Ichiaba k'inia p'aní Tachi Ak'õrepa parã chik'inia p'anapimerã mãik'aapa Tachi Ak'õre Jaurepa parã jõmaarãmaa k'awapimerã wãara Cristodeerã.

Mãgapai paji.

**Tachi ak'õre pedee
New Testament in Epena (CO:sja:Epena)**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Epena

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Epena

sja

Colombia

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Epena

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

1e08d4cb-71aa-5440-b08f-b522fabb6441